

Буряченко А. Є.

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів імені Віктора Федосова
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна,
buriachenko.andrii@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7354-7491>

Жибер Т. В.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна,
tzhhyber@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4557-023X>

Петруха С. В.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту в будівництві
Київського національного університету будівництва і архітектури, Київ, Україна,
psv03051984@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8859-0724>

РЕАЛІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Статтю присвячено онтогенезу та перспективам забезпечення конкурентоспроможності закладу вищої освіти (ЗВО) на ринку освітніх послуг у парадигмі неоліберальної державної політики щодо вищої освіти крізь призму наукових поступів і практичної реалізації результатів наукових досліджень науково-педагогічним персоналом ЗВО. В Україні спостерігається відчутне переважання фінансового забезпечення ЗВО на користь пошуку позабюджетних джерел фінансування. Посилення конкуренції за фінансові ресурси, яка враховує відповідність діяльності ЗВО державній політиці у сфері вищої освіти одночасно зі спроможністю отримати позабюджетні фінансові ресурси, підкреслює важливість потенціалу їхньої наукової діяльності. Метою статті є висвітлення актуальних особливостей та перспектив забезпечення виконання наукових досліджень науково-педагогічним персоналом ЗВО в умовах посилення ринкових відносин для університетів в Україні. Проаналізовано Стратегію розвитку вищої освіти, нещодавні звіти відповідних агенцій щодо перспектив вищої освіти та виокремлено такі тенденції: частка приватних ЗВО зростає, а їхніх випускників – різко зменшилась; основну соціальну функцію забезпечення доступності вищої освіти виконують публічні ЗВО, де за позабюджетні кошти навчаються 63 % здобувачів. При цьому аналітичні звіти менш детально висвітлюють вплив наукової роботи на діяльність ЗВО. Аналіз видатків на наукову діяльність ЗВО з державного бюджету показав, що вони найбільш вразливі до недофінансування плану. Виконано аналіз екосистем вищої освіти для наукових досліджень, аргументовано перспективний перехід від сервісно-орієнтованої екосистеми до інноваційної.

Ключові слова: екосистема вищої освіти, заклади вищої освіти, публічні фінанси, наукові дослідження, фінансове забезпечення, бюджет, державна політика, гендерна рівність.

JEL classification: E61, E62, E66, H52, H82, I22, I28, J16.

DOI: 10.32987/2617-8532-2024-5-127-138.

Історично доступ до вищої освіти мали більш заможні особи. Вища освіта була привілеєм, тож університети як заклади вищої освіти (ЗВО) формували свої фінансові ресурси на основі продажу особливих знань, а здобуття вищої освіти визначало соціальну належність до привілейованого класу. Однак із розвитком суспільного запиту на навчання впродовж життя, а також зі зростанням потреби роботодавців у більшій інтелектуальній гнучкості працівників вища освіта стала частиною суспільного блага [1]. Невід'ємною частиною вищої освіти стала наукова діяльність, яка актуалізувала й підвищувала цінність наданих здобувачам знань, одночасно забезпечуючи ЗВО додатковими коштами від надання експертних і консультаційних послуг.

Перспективам розвитку ЗВО України присвячено публікації С. Квіта, Б. Дерев'янка, М. Корнєєва, О. Григораш, Т. Григораш, С. Ніколаєнка, Б. Стеценка та багатьох інших учених [2–6]. Аналіз фінансового забезпечення ЗВО проводять колективи освітніх агенцій і такі дослідники, як О. Кириленко, О. Жадан, Л. Юрчишена [7; 8]. У свою чергу, питання фінансового забезпечення ЗВО є настільки актуальним, що лише у 2023 р. за цим напрямком було опубліковано близько сотні наукових праць та вагомі аналітичні дослідження [9; 10], автори яких намагалися дослідити наслідки змін у фінансовому забезпеченні діяльності ЗВО. Крім того, численні наукові праці присвячено іншим аспектам розвитку ЗВО, зокрема вивченню екосистем у вищій школі [11; 12].

У результаті опрацювання низки публікацій перед нами постало

питання поєднання необхідних для ЗВО наукових досліджень зі змінами, що стосуються фінансового забезпечення в умовах підвищення конкуренції за здобувача як основного джерела фінансового забезпечення діяльності ЗВО.

Викладене вище дало змогу сформулювати мету цієї статті – висвітлення особливостей і перспектив виконання наукових досліджень науково-педагогічним персоналом ЗВО в умовах посилення конкуренції за отримання фінансових ресурсів.

Наукова діяльність є невід'ємною частиною функціонування ЗВО та ключовим аспектом забезпечення якості й розвитку вищої освіти. Вона сприяє не лише генерації нових знань, а й поєднанню освітнього процесу з науковою діяльністю, формуючи сучасні компетентності студентів та викладачів. Утім, головною є роль викладача, яка має багато граней і включає низку важливих функцій, спрямованих на розвиток науки, освіти та професійної підготовки студентів.

Сучасній системі вищої освіти потрібний викладач-науковець, оскільки, як підкреслює Р. Актон [13], надання студентам більших можливостей для самоосвіти вже не є достатньою передумовою досягнення високого освітнього результату. На сьогодні викладач-науковець ЗВО виступає ініціатором наукових проєктів, формулює дослідницькі питання та визначає пріоритетні напрями досліджень; організовує дослідницьку діяльність у рамках кафедри, факультету чи університету, залучаючи до цього студентів; керує науковими роботами студентів, аспірантів і докторантів; допомагає у виборі теми дослідження, методології, зборі да-

них та аналізі результатів; інтегрує результати наукових досліджень у навчальні програми; використовує новітні наукові досягнення для створення інноваційних методів викладання; навчає принципів академічної доброчесності; розвиває мережу міжнародних контактів, сприяючи інтеграції вітчизняної науки в глобальний науковий простір, тощо.

Сучасні наукові дослідження, що проводяться у ЗВО, вирізняє поєднання навчальних програм із науковою діяльністю. Цим забезпечується актуальність та прикладний характер знань, які здобувають студенти; міждисциплінарність; підтримка академічної свободи; участь у спільних проєктах, обмін досвідом із зарубіжними партнерами, що сприяє підвищенню рівня досліджень, визнанню їхніх результатів на глобальному рівні.

У свою чергу, ефективність наукової діяльності залежить від фінансування й технологічної підтримки.

Науковці також зазначають, що ефективність освітньої екосистеми визначається спрямовуючою роллю тих викладачів, які вміють працювати з новою інформацією задля створення сервісно-орієнтованого, інноваційного й підприємницького освітнього середовища [11–17].

Особливості проведення наукових досліджень у *сервісно-орієнтованій екосистемі* ЗВО полягають у застосуванні принципу максимальної доступності та зручності для всіх учасників освітнього процесу щодо виконання наукової роботи. Така зручність забезпечується двома аспектами: перший стосується стимулювання виконавців шляхом надання фінансової підтримки, дру-

гий – створення комфортних умов взаємодії між викладачами та студентами під час провадження наукової діяльності.

Особливості проведення наукових досліджень у *підприємницькій екосистемі*, на відміну від сервісно-орієнтованої, полягають у початковому пошуку стейкхолдера дослідження. Тож підприємницька екосистема наукових досліджень зосереджена на замовниках, які її фінансово забезпечують. Наукові дослідження в підприємницькій освітній екосистемі – це прикладні дослідження та перевірки гіпотез тут і зараз. А процес навчання може бути відокремлений від досліджень, але в деяких випадках передбачає дуальне навчання із залученням студентів на роботу до замовника наукових досліджень.

Особливістю виконання наукових досліджень в *інноваційній екосистемі* є поєднання переваг сервісно-орієнтованої й підприємницької освітніх екосистем ЗВО, при цьому наукова діяльність покликана сформувати інноваційний потенціал. Вимоги інноваційної екосистеми освіти зумовлюють потребу в наповненні академічної програми міждисциплінарними конструктами. Це передбачає навчання студентів розмірковувати, синтезувати інформацію та мислити критично в контексті інноваційної екосистеми.

Варто зауважити, що українські ЗВО здебільшого обирають підприємницьку систему вищої освіти, адже для сервісно-орієнтованої екосистеми потрібне стаłe джерело фінансування (йдеться передусім про бюджетні кошти), а обов'язковою умовою інноваційної екосистеми, що, як і підприємницька, тяжіє до недержав-

них джерел фінансового забезпечення [18], є наявність автономії університетів [19; 20].

Як зазначено у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, рівень фінансової автономії університетів України є низьким (46 %) порівняно з рівнем автономії формування колективу науковців (80 %). ЗВО досі обмежуються в діяльності, отримуючи хоч і стабільне, але недостатнє фінансове забезпечення з бюджету. Така ситуація зумовила потребу в реформі вищої освіти України, що була запроваджена у 2024 р. Тепер, після надання українським ЗВО додатково до статусу бюджетних установ статусу прибуткових чи неприбуткових (публічних установ), змінюється механізм їх фінансового забезпечення. Публічні установи є автономними в організації діяльності, але повинні відповідати критеріям державної політики як важливі для суспільства суб'єкти.

Оптимізація мережі передбачається за якісними й кількісними характеристиками ЗВО, наприклад за місцем розташування закладу та чисельністю його здобувачів.

Згідно з ринковим підходом, публічні суб'єкти, незалежно від засновника та форми власності, мають конкурувати за бюджетні кошти і плату за послуги з іншими представниками сектора. Ті ЗВО й, відповідно, їхні викладачі, що не можуть конкурувати за встановленими державною політикою стандартами, повинні бути реорганізовані. Реорганізація є частиною Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки.

Окреслимо основні тенденції розвитку українських ЗВО у 2006–2022 рр. (табл. 1). Зіставимо з цими тенденціями фінансові показники забезпечення наукової діяльності ЗВО України за бюджетні кошти. У табл. 2 згруповано видатки з державного бюджету на вищу освіту в

Таблиця 1

Тенденції розвитку українських ЗВО протягом 2006–2022 рр.

Тенденція	Характеристика
<i>Організаційні питання</i>	
Зменшення кількості ЗВО та їхніх випускників	З 2006 р. відбулося незначне зростання кількості ЗВО у 2009–2012 рр., але надалі вона зменшилася нижче показника 2006 р. При цьому чисельність випускників ЗВО скоротилася майже на 47 %. Показник істотно менший, ніж у країнах Східної Європи та Центральної Азії
Приватні ЗВО скорочують випуск студентів. Більшість випускників закінчують загальноосвітні ЗВО	Частка приватних ЗВО України у 2018 р. становила 17 %, у 2022 р. – 24 %. З 2006 р. приватні ЗВО скоротили число випускників на 50 %. Кількість випускників приватних ЗВО становила у 2018 р. 12,5 % всіх випускників ЗВО в Україні, у 2022 р. – 10 %, у 2023 р. – 3,6 % [8]. Отже, приватні ЗВО теж не мають стійкої тенденції до укрупнення. Більшість випускників останніми роками закінчують загальноосвітні, а не спеціалізовані ЗВО. Університети концентруються в п'яти містах України
Плата за навчання в приватних ЗВО відрізняється від плати в університетах державної форми власності	Тарифи на навчання варіюються. Навчання у високореєтингових приватних ЗВО в середньому в 3–3,5 раза дорожче, ніж у високореєтингових державних ЗВО. Навчання в державних ЗВО, що входять до перших десятків рейтингу, у 4–6 разів дешевше, ніж у приватних ЗВО
Розмір приватних університетів менший, ніж ЗВО державної форми власності	У середньому розмір приватних університетів (за чисельністю студентів) більш як у чотири рази менший для загальноосвітніх ЗВО, утричі менший для спеціалізованих ЗВО та вдвічі – для коледжів. При цьому випуск студентів загальноосвітніх ЗВО України був удвічі меншим, ніж у країнах Східної Європи та Центральної Азії. На 2022 р. – 88 % студентів

Закінчення табл. 1

Тенденція	Характеристика
Фінансове забезпечення	
Стійке зниження видатків із бюджетів на ЗВО	У країнах Північної півкулі відзначається стійке збільшення видатків на ЗВО – на 40 % з 2006 р. В Україні зростання відбувалося до 2016 р, а потім рівень фінансового забезпечення знизився на 16 %, до 84 % від 2006 р. У 2022 р. за кошти бюджетів навчалося 37 % здобувачів, із них 75 % бакалаврів, 23 % магістрів і 4 % докторів філософії
Викривлення показників фінансового забезпечення у відсотках ВВП	ВВП України є одним із найменших у світі. Вона входить до групи бідних країн, ВВП яких нижчий, ніж у країнах із середнім рівнем доходу. Тому за часткою у ВВП публічні видатки на вищу освіту в Україні втричі перевищували видатки для країн Східної Європи й Центральної Азії. Але з 2015 р. цей показник зменшився на 43 %, і спадна динаміка зберігається. Через падіння ВВП у 2022 р. видатки на вищу освіту вперше сягнули понад 7 % ВВП України
Видатки на інституції ЗВО не масштабуються	Видатки на одного студента у ЗВО Північної півкулі перевищують видатки в Україні більше ніж удвічі та з 2006 р. зросли на 30 %. В Україні такі видатки з 2006 р. зменшилися на кілька відсотків, а в окремих ЗВО – на 40 %
Скорочення частки плати студентів за навчання в доходах ЗВО	Частка плати студентів за навчання в доходах ЗВО в Україні скоротилася з 50 % у 2006 р. до 25 % у 2018 р. І це до пандемії та введення воєнного стану. Проте, якщо прибрати плату за навчання з бюджету, університетам буде сутужно вижити

Складено авторами за: [6; 9; 10; 20–22].

мережі МОН за програмною класифікацією.

Як видно з табл. 2, через повномасштабне вторгнення найбільше постраждали видатки з бюджету на наукову діяльність у ЗВО. У 2023 р. порівняно із попереднім роком було зменшено видатки на підготовку студентів і збільшено на наукову діяльність. Порівняння виконання запланованих видатків із бюджету із фактичними видатками за цими напрямками діяльності ЗВО відображено на рис. 1.

Як бачимо, університети у своїй науковій діяльності не можуть повністю покладатися на бюджетне фінансове забезпечення, оскільки планові видатки систематично недовиконуються.

Протягом останніх років витрати на наукову діяльність ЗВО за економічною класифікацією серед інших бюджетних витрат дещо знизилися (рис. 2).

Отже, якщо ЗВО в майбутньому спонукатимуть до пошуку позабюджетних джерел фінансування нау-

Таблиця 2

Видатки на вищу освіту з державного бюджету у 2020–2024 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024 (план)
Загальний обсяг видатків МОН, млрд грн	128,7	139,3	131	122,1	130,2
Із них:					
підготовка студентів у ЗВО	25,9	25,6	25	22,5	22,7
виплата стипендій за навчання	3,96	3,94	4,6	4,2	4,3
забезпечення науки у ЗВО	1,9	2,2	1,5	2	1,9
Частка видатків на вищу освіту у видатках на МОН, %	25,4	24,8	23,2	19,8	20,1

Складено авторами за: [21].

Рис. 1. Фактичне виконання видатків із бюджету на ЗВО, % до плану
Побудовано авторами за: [21].

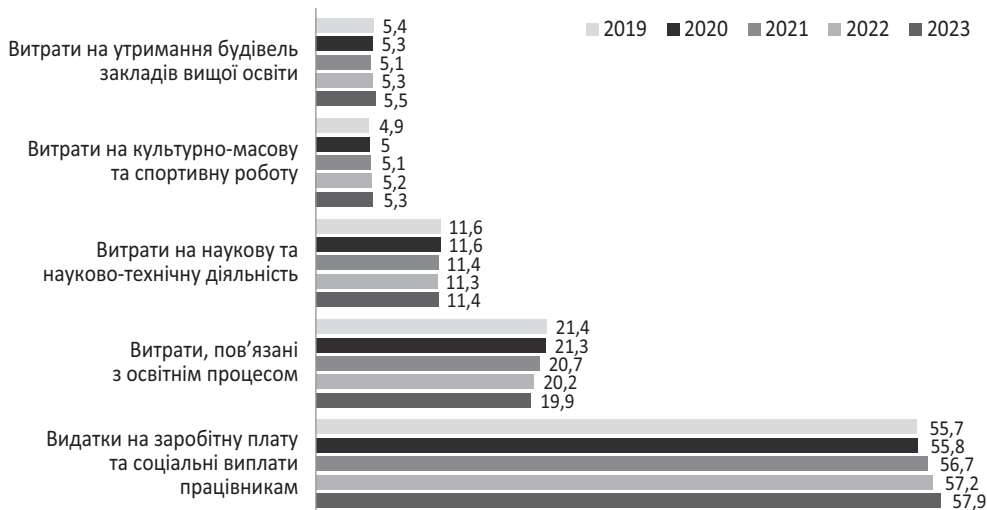

Рис. 2. Структура основних витрат ЗВО у 2019–2023 рр., %
Побудовано авторами за: [21; 22].

кової діяльності (а згідно із Законом України «Про вищу освіту» вона є обов'язковою для ЗВО), то сервісно-орієнтована освітня екосистема, в якій наукова діяльність провадиться для зацікавлення студентів і викладачів, стане нежиттєздатною. І ЗВО потенційно повертатимуться до підприємницької екосистеми, залишаючи лише «прибуткові» факультети та інші подібні структурні одиниці. Або, якщо спеціалізація не передбачає залучення великих платоспроможних стейкхолдерів (як-от у галузі фізики в Україні), то університети заохочуватимуть своїх науково-педагогічних працівників створювати спільні

кластери зі стартапами, іноземними суб'єктами тощо.

А. Кравченко зазначає, що комерціалізація вищої освіти в умовах посилення конкуренції між ЗВО за здобувача на національному й міжнародному ринках освітніх продуктів створює умови для оновлення інституційної архітектури вищої освіти, невід'ємною складовою якої стають ринкові відносини [23]. Основою інноваційної екосистеми є постійна плинність змісту роботи науково-педагогічного працівника та її високий темп, тому що конкуренція в інноваціях жорстка. Разом із тим з'являється вимога до кваліфікова-

ності викладача в наукових пошуках і його вміння створювати особливий науковий продукт, надаючи своїй освітній послугі унікальності на освітньому ринку праці. Унікальність та релевантність до вимог роботодавця забезпечують більш стійкий попит на освітню послугу [19].

Таким чином, доходимо висновку про важливість стимулювання та автономії науково-педагогічних працівників у сучасному ЗВО, який хоче мати достатнє фінансове забезпечення. Тобто ЗВО в Україні, задля збільшення власної фінансової стійкості, повинні залучати потенціал для здійснення продуктивних наукових досліджень, що приносять фінансові ресурси як із бюджетних, так і з позабюджетних джерел [24].

Оскільки однією з умов продуктивності ЗВО є їхня спроможність залучати більший обсяг позабюджетних коштів (виходячи зі згаданих нами раніше показників розподілу джерел коштів за навчання), наукову діяльність ЗВО в сервісно-орієнтованій екосистемі, що керується планом конференцій і друком тез, у перспективі доведеться переорієнтувати на заходи, спрямовані на залучення потенційних інвесторів.

На сьогодні головною загрозою для наукової діяльності ЗВО в Україні вважаємо обмежений фінансовий ресурс, що насамперед пов'язано з воєнним станом. Відповідно, основою для виживання університетів і забезпечення ними власної прибутковості є адаптація до продукування наукової діяльності, на яку буде платоспроможний попит, зокрема з боку міжнародних донорів та бізнесу.

Отже, напрямками розвитку наукової діяльності ЗВО в контексті залу-

чення додаткових фінансових ресурсів можуть бути такі:

1. Розвиток грантового фінансування, розширення участі в міжнародних і національних програмах (Horizon Europe, Erasmus+, COST Action тощо).

Викликами є потреба у високій конкурентоспроможності проєктів, а також брак навичок написання грантових заявок у викладачів та науковців.

2. Поглиблення комерціалізації результатів наукових досліджень. Створення стартапів і компаній spin-off. Університети мають забезпечувати підтримку інноваційних проєктів викладачів і студентів, що мають ринковий потенціал; підтримувати продаж ліцензій на використання розробок та патентів; надавати експертні послуги бізнесу й розробляти технології на замовлення.

Викликами є недостатня підтримка університетських інноваційних структур із боку держави.

3. Співпраця з бізнесом шляхом розроблення контрактних досліджень та створення спільних лабораторій.

Викликами є невідповідність запитів бізнесу й можливостей університетів, а також недостатньо налагоджені механізми взаємодії між академічною наукою та бізнес-середовищем.

4. Поглиблення міжнародної співпраці через залучення міжнародних інвесторів та участь у глобальних наукових консорціумах, що фінансуються міжнародними корпораціями чи урядами інших країн, у т. ч. створення філій іноземних університетів тощо.

Викликами є конкуренція з провідними міжнародними ЗВО та не-

обхідність адаптації до глобальних стандартів.

Таким чином, перспективи реального залучення фінансових ресурсів для розвитку наукової діяльності ЗВО тісно пов'язані з їхньою участю в процесах глобалізації, інноваційності та відкритості до співпраці.

ЗВО мають активно адаптуватися до змін, інвестувати в розбудову партнерств і розвивати навички ефективного управління фінансовими потоками. Це дасть змогу підвищити конкурентоспроможність університетів на національному й міжнародному рівнях.

Список використаних джерел

1. 2023 HESI Global Forum. *United Nations* : вебсайт. URL: <https://sdgs.un.org/HESI/2023GlobalForum> (дата звернення: 21.09.2024).
2. Kvit S. University Autonomy as a Value Basis and Necessary Environment for Academic Integrity in the context of the Ukrainian Quality Assurance System European Integration. *Academic Praxis*. 2024. Vol. 1. P. 2–14. URL: <https://kvit.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/Article.pdf> (дата звернення: 22.10.2024).
3. Дерев'янюк Б. В. Щодо дії норм про розміри посадових окладів викладачів, науковців та посадових осіб виконавчої і судової гілок влади (у контексті рівності людей за статтею 21 Конституції України). *Економіка та право*. 2022. № 2 (65). С. 92–100. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.02.092>.
4. Ніколаєнко С. М. Про шляхи майбутнього розвитку вищої освіти України: від слів до діла. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2024. Т. 6. № 2. С. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6201>.
5. Корнєєв М. В., Григораши О. В., Григораши Т. Ф. Підхід до фінансування вищої освіти на основі показників діяльності. *Актуальні проблеми економіки. Сер.: Публічне управління та адміністрування*. 2020. № 8 (230). С. 84–92. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2020-1-230-84-92>.
6. Стеценко Б. С., Бураченко А. Є., Гапонюк М. А. Проблеми працевлаштування випускників економічних закладів вищої освіти. *Освітня аналітика України*. 2022. № 5 (21). С. 38–50. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-5-38-50>.
7. Кириленко О., Жадан О. Модель фінансування вищої освіти в Україні: зміна пріоритетів. *Світ фінансів*. 2023. № 2 (75). С. 140–154. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2023.02.140> (дата звернення: 11.09.2024).
8. Юрчишена Л. В. Витрати на дослідження і розробки та рейтинг України в Глобальному індексі інновацій. *Освітня аналітика України*. 2024. № 3 (29). С. 16–28. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-3-16-28>.
9. Annual Review: Recent Developments in Higher Education of Ukraine by 2023. *National Erasmus+ Office – Ukraine*. 2023. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/d4.1.d4.1.2.-recent-developments-in-ukraine_education_dec2023_neo_system.pdf (дата звернення: 11.09.2024).
10. Report on higher education quality in Ukraine, its compliance with the tasks of sustainable innovative development of society in 2022 / ed. by A. Butenko, O. Yeremenko, N. Stukalo. Kyiv : National Agency for Higher Education Quality Assurance, 2023. URL: <https://en.naq.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/REPORT-ON-HIGHER-EDUCATION-QUALITY-IN-UKRAINE-IN-2022.pdf> (дата звернення: 16.10.2024).

11. Miller A. C., Mills B. 'If They Don't Care, I Don't Care': Millennial and Generation Z Students and the Impact of Faculty Caring. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*. 2019. Vol. 19, No. 4. P. 78–89. DOI: <https://doi.org/10.14434/josotl.v19i4.24167>.
12. Learning for all : investing in people's knowledge and skills to promote development – World Bank Group education strategy 2020. Washington, D.C. : World Bank Group, 2011. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/169531468331015171/Learning-for-all-investing-in-peoples-knowledge-and-skills-to-promote-development-World-Bank-Group-education-strategy-2020>.
13. Acton R. Innovating lecturing: spatial change and staff-student pedagogic relationships for learning. *Journal of Learning Spaces*. 2018. Vol. 7, No. 1. P. 1-15. URL: <https://libjournal.uncg.edu/jls/article/view/1556/1225> (дата звернення: 21.09.2024).
14. Coristine S., Russo S., Fitzmorris R., Beninato P., Rivolta G. The importance of student-teacher relationships. *Classroom Practice in 2022*. 2022. URL: <https://ecampusontario.pressbooks.pub/educ5202/chapter/the-importance-of-student-teacher-relationships/> (дата звернення: 21.09.2024).
15. Nye B. D. ITS, the end of the world as we know it: transitioning AIED into a service-oriented ecosystem. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*. 2016. Vol. 26, No. 2. P. 756-770. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1096836> (дата звернення: 21.09.2024).
16. Belitski M., Heron K. Expanding entrepreneurship education ecosystems. *Journal of Management Development*. 2017. Vol. 36, Iss. 2. P. 163-177. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMD-06-2016-0121>.
17. Gomes L. A. V., Facin A. L. F., Salerno M. S., Ikenami R. K. Unpacking the innovation ecosystem construct: Evolution, gaps and trends. *Technological forecasting and social change*. 2018. Vol. 136. P. 30-48. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.11.009>.
18. Logit-model for predicting startup's venture funding / T. V. Zhyber et al. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2021. № 5 (151). С. 29–36. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2021-5-4>.
19. World Higher Education: Institutions, Students and Funding : Ukraine. HESA. URL: <https://highereducationstrategy.com/wp-content/uploads/2022/03/Ukraine.pdf> (дата звернення: 11.09.2024).
20. Білінець М. Ю., Буряченко А. Є., Паєнтко Т. В. Фінансування вищої освіти в Україні у ХХІ столітті: виклики та перспективи їх подолання. *Фінанси України*. 2021. № 2. С. 98–112. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.02.098>.
21. Open budget : офіц. вебсайт. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 18.10.2024).
22. Вища та фахова передвища освіта в Україні / Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/osv/vush_osv/arh_vuz_20_u.html (дата звернення: 18.10.2024).
23. Кравченко А. С. Комерціалізація вищої освіти: соціокультурний аспект : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04. Харків, 2016. 18 с. URL: <http://dissertations.karazin.ua/sociology/resources/0a50e69d9e5e47d195d9c415bad69728.pdf> (дата звернення: 18.10.2024).
24. Modernizing Learning: Building the Future Learning Ecosystem / ed. by J. J. Walcutt, S. Schatz. Washington, DC : Government Publishing Office, 2019. 416 p. URL: <https://adlnet.gov/assets/uploads/Modernizing%20Learning.pdf> (дата звернення: 18.10.2024).

Andrii Buriachenko

Dr. Sc. (Economics), Professor, Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, buriachenko.andrii@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7354-7491>

Tetiana Zhyber

Ph. D. (Economics), Associate Professor, Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, tzhyber@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4557-023X>

Sergii Petrukha

Ph. D. (Economics), Associate Professor, Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, Ukraine, psv03051984@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8859-0724>

IMPLEMENTATION OF SCIENTIFIC RESEARCH IN HIGHER EDUCATION: FEATURES AND PERSPECTIVES

Abstract. *The publication is dedicated to the ontogenesis and prospects of ensuring the competitiveness of higher education institutions (hereinafter referred to as HEIs) in the educational services market within the paradigm of neoliberal state policy on higher education through the lens of scientific advancements and the practical implementation of research outcomes by their academic staff. In Ukraine, there is a noticeable shift in the financial support of HEIs, favoring the search for non-budgetary funding sources. The intensification of competition for financial resources, which considers both the compliance of HEIs' activities with state higher education policies and their ability to attract non-budgetary financial resources, highlights the importance of their scientific potential. The article aims to highlight current features and prospects for supporting scientific research conducted by academic staff in the context of increasing market relations for HEIs in Ukraine. The Strategy for the Development of Higher Education and recent reports from relevant agencies on the prospects of higher education were analyzed, leading to the identification of the following trends: the share of private HEIs is growing, but the proportion of their graduates has significantly decreased – public HEIs fulfill the primary social function of ensuring access to higher education, with 63% of students being funded by non-budgetary sources. At the same time, analytical reports provide less detailed coverage of the impact of research on HEI activities. The analysis of financial indicators for research funding in HEIs from the state budget revealed that these expenditures are most vulnerable to underfunding. An analysis of higher education ecosystems for scientific research was conducted, with a focus on the promising transition from a service-oriented to an innovation-driven ecosystem.*

Keywords: *higher education ecosystem, higher education institutions, public finance, scientific research, financial support, budget, public policy, gender equality.*

References

1. United Nations. (n. d.). *2023 HESI Global Forum*. Retrieved from <https://sdgs.un.org/HESI/2023GlobalForum>.
2. Kvit, S. (2024). University Autonomy as a Value Basis and Necessary Environment for Academic Integrity in the context of the Ukrainian Quality Assurance System European Integration. *Academic Praxis*, 1, 2-14. Retrieved from <https://kvit.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/Article.pdf>.

3. Derevyanko, B. V. (2022). Regarding the provisions on the rate of remuneration of lecturers, researchers and officials of the executive and judicial branches (in the context of equality of people under article 21 of the constitution of Ukraine). *Economics and Law*, 2(65), 92-100. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.02.092> [in Ukrainian].
4. Nikolaenko, S. (2024). On the ways of the future development of higher education in Ukraine: from words to actions. *Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 6(2), 1-7. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6201> [in Ukrainian].
5. Korneyev, M. V., Hryhorash, O. V., & Hryhorash, T. F. (2020). The approach to higher education funding on the basis of performance indicators. *Actual Problems of Economics*, 1(230), 84-92. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2020-1-230-84-92> [in Ukrainian].
6. Stetsenko, B., Buriachenko, A., & Gaponiuk, M. (2022). Problems of employment of graduates of higher education economic institutions. *Educational Analytics of Ukraine*, 5(21), 38-50. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-5-38-50> [in Ukrainian].
7. Kyrylenko, O., & Zhadan, O. (2023). Higher education financing model in Ukraine: Change of priorities. *World of Finance*, 2(75), 140-154. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2023.02.140> [in Ukrainian].
8. Yurchyshena, L. (2024). Expenditures on research and development and Ukraine's ranking in the Global Innovation Index. *Educational Analytics of Ukraine*, 3(29), 16-28. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-3-16-28> [in Ukrainian].
9. National Erasmus+ Office – Ukraine. (2023). *Annual Review: Recent Developments in Higher Education of Ukraine by 2023*. Retrieved from https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/d4.1.d4.1.2.-recent-developments-in-ukraine_education_dec2023_neo_system.pdf.
10. Butenko, A., Yeremenko, O., & Stukalo, N. (Eds.). (2023). *Report on higher education quality in Ukraine, its compliance with the tasks of sustainable innovative development of society in 2022*. Kyiv: National Agency for Higher Education Quality Assurance. URL: <https://en.naq.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/REPORT-ON-HIGHER-EDUCATION-QUALITY-IN-UKRAINE-IN-2022.pdf>.
11. Miller, A. C., & Mills, B. (2019). "If They Don't Care, I Don't Care": Millennial and Generation Z Students and the Impact of Faculty Caring. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 19(4), 78-89. DOI: <https://doi.org/10.14434/josotl.v19i4.24167>.
12. World Bank Group. (2011). *Learning for all: investing in people's knowledge and skills to promote development – World Bank Group education strategy 2020*. Washington, D.C. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/169531468331015171/Learning-for-all-investing-in-peoples-knowledge-and-skills-to-promote-development-World-Bank-Group-education-strategy-2020>.
13. Acton, R. (2018). Innovating lecturing: spatial change and staff-student pedagogic relationships for learning. *Journal of Learning Spaces*, 7(1), 1-15. Retrieved from <https://libjournal.uncg.edu/jls/article/view/1556/1225>.
14. Coristine, S., Russo, S., Fitzmorris, R., Beninato, P., & Rivolta, G. (2022). The importance of student-teacher relationships. *Classroom Practice in 2022*. Retrieved from <https://ecampusontario.pressbooks.pub/educ5202/chapter/the-importance-of-student-teacher-relationships/>.
15. Nye, B. D. (2016). ITS, the end of the world as we know it: transitioning AIED into a service-oriented ecosystem. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 26(2), 756-770. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=EJ1096836>.
16. Belitski, M., & Heron, K. (2017). Expanding entrepreneurship education ecosystems. *Journal of Management Development*, 36(2), 163-177. DOI: <https://doi.org/10.1108/JMD-06-2016-0121>.

17. Gomes, L. A. V., Facin, A. L. F., Salerno, M. S., & Ikenami, R. K. (2018). Unpacking the innovation ecosystem construct: Evolution, gaps and trends. *Technological forecasting and social change*, 136, 30-48. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.11.009>.
18. Zhyber, T. V., Lihonenko, L. O., Piskunova, O. V., Shrivastava, P., & Huzik, T. A. (2021). Logit-model for predicting startup's venture funding. *Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*, 5(151), 29-36. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2021-5-4>.
19. HESA. (n. d.). World Higher Education: Institutions, Students and Funding : Ukraine. Retrieved from <https://higheredstrategy.com/wp-content/uploads/2022/03/Ukraine.pdf>.
20. Bilinets, M., Buriachenko, A., & Paientko, T. (2021). Financing higher education in Ukraine in the 21st century: Challenges and perspectives for overcoming them. *Finance of Ukraine*, 2, 98-112. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.02.098> [in Ukrainian].
21. Open budget. (n. d.). Retrieved from <https://openbudget.gov.ua/> [in Ukrainian].
22. State Statistics Service of Ukraine. (n. d.). *Higher and professional pre-university education in Ukraine*. Retrieved from https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/osv/vush_osv/arh_vuz_20_u.html [in Ukrainian].
23. Kravchenko, A. (2016). *Commercialization of higher education: socio-cultural aspect*. (Extended abstract of candidate's thesis). Kharkiv National University named after V. N. Karazin. Kharkiv. Retrieved from <http://dissertations.karazin.ua/sociology/resource/0a50e69d9e5e47d195d9c415bad69728.pdf> [in Ukrainian].
24. Walcutt, J. J., & Schatz, S. (Eds.). (2019). *Modernizing Learning: Building the Future Learning Ecosystem*. Washington, DC: Government Publishing Office. Retrieved from <https://adlnet.gov/assets/uploads/Modernizing%20Learning.pdf>.